

سید جواد هاشمی در گفت و گو با «صبا» :

مخاطب شناسی حرف اول مستندسازی است

ندا حسینی

گفت و گو

سید جواد هاشمی از بازی در تئاتر پایه عرصه هنر گذاشت. در تئاتر هم نوشته و هم کارگردانی کرده است. او را در تلویزیون و سینما با چهره جوان معصومی که نقش رزمنده را در جنگ برعهده داشت و بارها به شهادت می رسید به یاد داریم. کارگردان موفق سینمای فانتزی کودک و نوجوان، چندی پیش در اقدامی خاص تعدادی از بازیگران را با هزینه شخصی به برزیل برد تا از تیم ملی فوتبال حمایت کند و این سفر ساخت مستند چند قسمتی جذاب و پر فروشی را رقم زد.

سید جواد هاشمی؛ کارگردان، نویسنده و بازیگر تئاتر، سینما و تلویزیون، در گفت و گو با «صبا» پیرامون جشنواره مستند تلویزیونی و پخش این مستندها اظهار کرد: مستند همیشه مظلوم بوده ولی من به شخصه شبکه مستند را بارها دیده ام و دیدن این مستندها همیشه برایم لذت بخش است. هر بار که به تماشای یک مستند می نشیتم حس خوب و متفاوتی را تجربه می کنم.

او با تاکید بر جنبه های مثبت پخش مستند از تلویزیون، ادامه داد: مهم ترین وجه پخش مستندهای برگزیده از سیما، دیده شدن این آثار است که برای سازندگان انگیزه ایجاد می کند. اگر در رسانه ملی بتوانند توجه ویژه برای پخش مستند به ویژه مستندهایی که جنبه های سیاسی و اخلاقی دارند، خلاف آنچه در تلویزیون وجود دارد، قائل باشند در نتیجه مستند خواهد توانست به جایگاه خوبی دست یابد.

تهیه کننده و کارگردان فانتزی «تورنادو» که در نوبت اکران است، پیرامون مهم ترین عنصر برای ساخت مستند، خاطر نشان کرد: برای مستند می توان میلیون ها سوژه و موضوع در نظر گرفت و به آن پرداخت؛ اما آنچه در ساخت یک مستند اهمیت دارد و حرف اول را می زند مخاطب شناسی است. باید ببینیم بپسندیده به چه چیزی علاقه دارد و چه نوع سوژه ای توجهش را بیشتر جلب می کند.

سازنده مستند چند قسمتی سفر هنرمندان به برزیل ادامه داد: وقتی مستند سفر به برزیل را در حمایت از تیم ملی فوتبال ایران ساختم، به گفته دوستان پر فروش ترین مستند تا آن زمان بود که در شبکه خانگی توزیع شد. دلیل این استقبال استفاده از موضوعی بود که در آن زمان مردم دوست داشتند و برایشان جذاب بود.

او افزود: آن زمان بیشتر توجه مردم به تیم ملی فوتبال بود و این که هنرمندان بخواهند در آن ورود کنند و به جام جهانی که در برزیل برگزار می شد، بروند برایشان جذاب بود. در این مجموعه سعی کردم مستندات را بازسازی کنم و برخی مسائل را به چالش گذاشتم و همه این ها به موفقیت این مستند منجر شد. پس از آن مستند زنده یاد «ناصر حجازی» توانست به موفقیت برسد و سازنده اش رکورددار فروش مستند در تاریخ فیلم های مستند ایران شد.

کارگردان سینمای کودک و نوجوان که قرار است به زودی «شهر گر به ها» را جلوی دوربین ببرد، با اشاره به تفاوت تاثیر مستند نسبت به گونه های دیگر تصویری بر مخاطب، تاکید کرد: مستند یعنی کاملا صادقانه؛ به شرط این که به سمت سلیقه های شخصی از لحاظ فکری، گرایشات و اعتقادات سوق داده نشود. مستند باید با استناد، مفاهیم را انتقال دهد که اگر این انتقال مفهوم با ریتم درست، تعلیق منسب و مرتبط با مسائل روز توأم شود، بیشترین تاثیر را خواهد گذاشت. سید جواد هاشمی که معمولاً به مسائل اجتماعی و سیاسی جامعه نزدیک است و همواره در صحنه های اجتماعی حضور دارد، در ادامه عنوان کرد: البته بیان صادقانه نیازمند وجود زمینه هایی است که اگر این مقدمات فراهم نباشد، انجام آن سخت است؛ من در مستندی که برای زنده یاد «مرتضی پاشایی» ساختم، حقایق را عنوان کردم و چون نمی خواستم غیر از بیان واقعیات در مستند چیز دیگری جایگزین کنم اجازه

انتشار آن را به من ندادند.

او با اشاره به برگزاری جشنواره مستند تلویزیونی از شبکه مستند، گفت: این که مستندهای برگزیده از شبکه تخصصی و ویژه «مستند» پخش می شود اتفاق خوبی است. اما با همه حسن ها و اختصاصی بودنش، عیبی هم دارد و آن این است که شبکه های دیگر درگیر این ماجرا نیستند و یا به صورت موردی به پخش مستندهایم پردازند. در صورتی که قبل از این، شبکه های اصلی ما پخش مستندها را به شکل جدی تری در دستور کار قرار می دادند و مخاطبانی را ناخواسته درگیر آن می کردند.

این هنرمند در ادامه با تاکید بر این نکته که کم کردن و پنهان ماندن با اصل صداقت منافات دارد، افزود: قطعاً در تلویزیون ضوابط و محدودیت هایی برای پخش وجود دارد که باید توسط مدیران شبکه ها اعمال شوند. اما لازم است برای پوشش بیشتر مستند در سیما، قدری این سانسورها و محدودیت ها تعدیل شوند تا مستند ساز بتواند اصل صداقت را در به تصویر کشیدن وقایع به کار گیرد؛ چرا که کم کردن و پنهان ماندن در امر صداقت کمک کننده نیست و گرنه کم نیستند مستندهایی که به دروغ ساخته می شوند و ماهر روز شلهد پخش آن ها از شبکه های خارجی هستیم.

کارگردان سه گانه «پیشونی سفید» در بررسی جایگاه مستند در ایران و جهان، تاکید کرد: در دنیا از فیلم های مستند برای آرایه موضوعات مختلف سیاسی، نظری، هنری و امثالهم استفاده می شود. از ساخت پشت صحنه فیلم ها و برنامه ها تا بازسازی شخصیت های سیاسی که همگی در جهت بالا بردن آگاهی مردم، ترغیب مخاطب، تبلیغ و معرفی شخص یا مکانی است.

او در ادامه گفت: اما مستند در ایران جایگاه واقعی خود را از دست داده و گویی اغلب مستندهای ایرانی به همین «شبکه مستند» با موضوعات معدود و گاه تکراری، محدود شده است که این یک ایراد است چرا که مستند کم کم مخاطبان خود را از دست می دهد و این مخاطبان محدود تر و تخصصی تر می شوند. آن گاه مستندی که می بایست عموم اقشار مردم را درگیر کند، دیگر بیننده عام و انبوه نخواهد داشت.

این تهیه کننده و کارگردان که خانه اش را برای ساخت مستند فروخت، پیرامون رابطه تنگاتنگ اقتصاد با مستند، خاطر نشان کرد: معمولاً مستند ساز نمی تواند فرد غنی و ثروتمندی باشد چرا که مستند تعریف اقتصادی و بازگشت سرمایه ندارد؛ در نتیجه مستند ساز احتیاج به کمک دارد و باید حمایت شود. به اعتقاد من باید برای مستند سازان یارانه ای در نظر گرفته شود تا با آسودگی بیشتری به تولید اثر بپردازند.

او در ادامه گفت: البته نقش تبلیغات و اطلاع رسانی را در توفیق یک مستند نباید ندیده گرفت؛ چندی پیش در جشنواره مستندی درباره امام خمینی (ره) دیدم که مستند خوبی بود ولی خیلی مورد توجه و استقبال قرار نگرفت. به اعتقاد من اگر تبلیغات مناسبی درباره آن انجام می شد می توانست با استقبال و فروش خوبی مواجه شود.

جشنواره مستند سیما از ۱۵ تیر با پخش مستندهای پذیرفته شده در بخش مسابقه کار خود را در «شبکه مستند» آغاز کرده و پخش این آثار تا اواخر شهریورماه ادامه خواهد داشت. مراسم اختتامیه جشنواره مستند سیما در مهرماه برگزار خواهد شد.